

Egyháztörténelmi adatok. *)

I.

Az unitáriusok 1638-diki üldöztetéseknek s a décsi complanatióknak történetéhez.

KÖZLI SZILÁGYI SÁNDOR.

Rákóczi Györgynek uralkodása kezdetén sok és nehéz küzdelmei voltak: nagy fáradtságba került megtartani magát fejedelmi székében. De a mint Eszterháznak s a törököknek megverése s Székely Mózesnek leszoritása után biztosnak érezte magát székében, hozzáfogott, legalább erélyesb kezekkel mint addig tette, országa rendezéséhez. Buzgó protestáns, vagy mint akkor hivatalosan nevezték „orthodoxus“ volt, s legelőbb is saját vallása elsőségét akarta biztosítani. Bármennyire ellenkezett is a törvény szavaival, mely a négy bévett vallás egyenjoguságát hirdeté, egy uralkodónak sok eszköz áll hatalmában keresztülvinni céljait, még pedig a törvényes formák megtartásával, s ő ez utóbbit választá. Hogy versenytársa, a nem rég legyőzött Székely Mózes unitárius volt, s hogy hitsorsosai valószínűleg nem egészen közömbösen néztek vállalata felé, ez a más vallásuakat valószínűleg hajlékonyabbá tette, s így nem volt nehéz, erős rést ütni a vallásszabadság nevezetes törvényén.

1638 április 23-ára Fehérvárra hirdetett országgyűlésen kezdetett meg a hadjárat. Az unitáriusok itt püspökjük Beke Dániel

*) Már régen szándékoztunk folyóiratunkban egy rovatot nyitni egyházunk történetére vonatkozó adatok közlésére. S midőn ezt a fennebbi czim alatt ezenel megkezdjük, kedves kötelességünknek tartjuk szives köszönetet mondani t. Szilágyi Sándor történettudósunknak, hogy minket e szándékunkban támogatni szives volt, s rendelkezésünkre már is több adatot bocsátott. Reméljük, hogy ez nem lesz az utolsó. Szerk.

által, hitvallásuk beadására kényszerítették. De fő fészke az egységhivőknek Kolozsvár volt, melynek sem külső, sem belső tanácsába nem vettek fel más vallásut. Rákóczi az országgyűlés által akarta kimondatni, hogy a város közigazgatásában aránylag a reformátusok is részeltessenek; de az előljáróság megelőzte, s a fejedelemmel kiegyezésre lépett. Az unitáriusok ügyének rendezése ez országgyűlésről a Deésre július 1-ére hirdetett terminusra halasztott, hol végbement a hires *complanatio*, mely az egységhivők hitcikkelyeinek megszorítását, s a zsidózók üldözését vonta maga után.

Az e tárgyra vonatkozó s alább következő négy okmány közül az első Nádudvary prédikációból, a második, a gróf Erdődyek vörösvári levéltárából, a harmadik a m. k. kamarai levéltárból, a negyedik az erdélyi Muzeumegylet gyűjteményéből vétetett.

I.

Confessio receptae Unitariae Religionis in Transylvania, per Honorabilem Danielem Beke, Superintendentem ejusdem receptae Unitariae Religionis, ac alios sibi adhaerentes, in Generali Universorum Dominorum Statuum et Ordinum trium nationum Transylvaniae, partiumque Hungariae, eidem incorporatarum conventu Albae Juliae, pro festo B. Georgy Martiris et militis, die scilicet 23-a Aprilis proxime elapsi, in hoc anno praesenti 1638 celebrato exhibita hujusmodi tenoris.

1638
23. Aprilis

Hiszünk az Jésus Christusban, my egy urunkban, a ki által mindenek. I. ad Cor. 8., az magosságbeli Istennek fiában, Luc. I. a ki által az utolsó ideőben az Isten szollott Heb. I. a kit urrá és Christussá teött, és a kit mindeneknek eőreőkeössévé teött, Act. 2. az Ecclesiának fejevé, Col. I. Ephes. I. 4. et 5. egyetlen egy közbenjárónak I. Tim. 2. élőknek és megholtaknak királyának és biráinak. Joan. 1. 2. 18 19. Act. 10.

Ez Istennek fiát sem láthatatlannak, sem hallhatatlannak, sem mindenek felett való Istennek, sem az kiteől mindenek leöttek volna, vagy magától való Istennek nem mondjuk soha, hanem Istenteől való Istennek, világossághtól való világosságznak, igaz Istenteől való igaz Istennek, az bölcz Istenteől való bölcznek, és az halhatatlantól való halhatatlannak, és hogy ezek adattattak az Isten fiának, amaz embernek, a ki fogantatott Szent Lélekteől, és született Szüz Máriától, mert mind ezeket eő neki az Atya adta.

Ezeket pedigh vallásunk szerint mondjuk, hogy világosban

megérthesse minden hogy az Christus mindeneket az Atyától veött és magától semmie nincsen.

Valljuk, hogy az Jésus Christus Istennek amaz egy fia, ki-reől gyakorta az Isten az éghbeől tanubizonságot teött. Mát. 3, 17. Luc. 3. és az kit régen az aszszony állatnak magvából Ádámnak megighire. Genes 3. annak utánna az Pátriárcháknak az Ábrahámnak magvából Genes. 12 18. 23. et 26. Item Act. 3. Eccl. 44. annak utánna Dávidnak az eő magvából Psal. 7. 83. et 110. és a kireől csiak egyedül, és nem másról egyébreől jeövendeöltének minden Pró-féták és kiváltképen Móyses, profétált mondván: Profétát támaszt te nektek az Isten az ti atyátok fiai közzül hozzám hasonlót Deut. 18. Act. 3. 7. ugyan azon látható Jesus Christust mondjuk, hogy az Atya Istennek egyetlen egy szüleött fia Joan. 1. és minden terem-ptett állatok és holtak keözeött elseő szüleött Col. I. Heb. I. melyen kívül más nincsen Esa. 45. És az ki az világhnak végezeti után az Atyának alúia vettetik I. Cor. 15. ugyan azt igaz Istennek is vall-juk lenni I. Joah. 5. Luc. 20. et Matt. 28. Apoc. 5. Joan. 10., a hol ki-váltképen az eő Istensége az megszentelő lélek által, és az elveött hatalom által világosan meghmutattatik. Az kit tisztelünk és segít-séghre hivunk, az Atya után, az eő parancsolatja szerint, és az Apos-toloktól eleönkben irt Regula szerint, az kik eötet segítséghe hitták, nem ugy mint magassághbeli egy Istent, hanem ugy mint annak fiát, mi keözbenjárónkat, Urunkat, Messiásunkat és meghváltónkat.

Valljuk azért, hogy mi nem akarunk egyebet tudni semmit, hanem az Jésus Christust, azt is azt, a ki meghfeszítettett I. Cor. 2. a ki állandó Isten mindeöreökké! Rom. 9. *)

II.

Nos Stephanus Rozas primarius, Caspar Zeöcz Regius Judex, caeterique Cives et Senatores, ac universitas Incolarum et In-habitatorum Civitatis Colosvar, receptam unitariam Religionem pro-fitentium etc. Memoriae commendamus tenore praesentium signifi-cantes, quibus expedit universis: Hogy mivel az elmúlt esztendőknben azmi kegyelmes urunknak, az méltóságos, tekintetes és nagyságos Rákoczi György urunknak, isten kegyelmességéből Erdélyországa fejedelmének, Magyarország részeinek urának, és székelyek ispán-jának ő nagyságának etc. értésére levén, hogy városunknak elei, isten után gubernalói, ugymint a polgári társaság s centum pate-

*) Eredetije megvan E. Tanácsunk levéltárában. S minthogy a Nádudvary köz-leménye sokban eltér az eredetitől, jobbnak láttuk az eredeti szerint adni. Szerk.

rek között az orthodoxa religion levő atyánkfiai közzül, mind alsó és felső tanácsban nem volnának, noha ő nagysága minket tanácsul requiráltatván, intett kegyelmesen, hogy az országnak unioját is szemünk előtt viselvén, az orthodoxus atyánkfiai közzül is bizonyos személyeket vennénk nem csak a felső, hanem az alsó tanácsban is, mindazáltal mi arra, ugy és oly állapottal, a mint ő nagysága akkor tőlünk kévánta, nem mehetvén, és ő nagysága látván közöttünk a religio végett való egyenetlenséget és gyűlölséget, és azt akarván atyaiképen szép egyességre hozni közöttünk, ez mostani generalis gyűlésben, melyet ad vigesimum tertium diem Aprilis promulgáltatott volt ő nagysága országának, propositioiban az statusok eleiben támasztotta volt ez dolgot is, kévánván ennek igazítását az statusoknak deliberatiojok után articulusban való irás által jó helyben állatni. De mi inkább akarván az ő nagysága kegyelmességéhez ragaszkodnunk, mintsem az országnak ebben való deliberatiojához támaszkodnunk, ő nagyságát böcsületes atyánkfiai által alázatos könyörgésünkkel megtaláltatván, és ez dolgot azok által tractálván, végre az alább megirt, örökké megmaradandó articulusokra mentünk és léptünk. Először. Az mely articulusokat az mi kegyelmes urunkkal ő nagyságával végeztünk, mindazokat minden részeiben, nem külömben tartjuk és observáljuk, mint több szent királyoktól és fejedelmektől confirmáltatott unionkat. Másodszer. Négy esztendő alatt huszonöt orthodoxa religion levő embereket beveszünk az száz emberek köziben, avagy azt cselekeszszük, hogy a mig az huszonöt orthodoxa religion levő atyánkfiainak számok be nem teljesedik, a magunk recepta unitaria religionkon való embereket az száz emberek köziben be nem veszünk, s az huszonöt számból álló orthodoxa religion valók megmaradván mindenkor in perpetuum, az száz ember között az többi álljon a mi unitaria recepta religionkból, ugymint hetvenöt személy. Harmadszer. Mindenkor az alsó tanácsban, ugymint az polgári tisztre három orthodoxa religion levő atyánkfiait beválasztjuk. De mostan egysöben ilyen móddal, hogy ez jövendő karácsonban Filstich Lőrinczet polgárrá választjuk. Ezer hatszáz harminczkilencz ezstendőben, ha azt éri, Váradí Miklóst, ha ő meghalna, mást az orthodoxa religion levő atyánkfiainak az elei közzül. Ezer hatszáz negyven esztendőben meg harmadikat. Annak utána pedig ez rendtartást ugy continnáljuk, hogy ha ki az három közzül meghalna, avagy ha az felső tanácsban vitetnék is, de succes-

sivis semper temporibus az alsó tanácsban az polgárok között, ex praecipuis, három orthodoxa religion levő atyánkfiai tartunk continue in perpetuum mindenkor, úgy hogy az felső tanácsban levő huszonöt orthodoxus az alsó tanácsban való három orthodoxus személyekkel együtt huszonnyolcz személyekből állók legyenek. Negyedszer. Az orthodoxa religion való atyánkfiai közül is az bíró választást ennek utána megengedjük, és in perpetuum usurpáljuk. Ilyen móddal mindazáltal, hogy a mint városunknak régi ususa szerint senki ennek előtte is az bíróságnak tisztire nem juthatott, hanem ha egyéb tisztectől üres volt is, de az sáfárságnak és adószedésnek tisztin elsőben által kellett menni, mivel az két tisztviselés által tudhatja meg városunkban levő minden rendbeli embereknek sorsokat, állapotjokat, s az városnak minden terehviselését. Így azért ezután is ez observáltatván, az orthodoxa religion levő atyánkfiai is elsőben a két tisztnek viselésén általmenvén, annakutána istentől s az embereknek commune suffragiumából választassanak. És annak utána azon módot minden negyedik esztendőben az orthodoxus atyánkfiai közzül való bíróválasztásban fogyatkozás nélkül megtartjuk és continuáljuk. Ezt pedig az módot és rendtartást nem az tisztviseléstől való elidegenetésre s orthodoxa religion levők gyalázatjára cselekeszszük, hanem ab antiquo mindenkor ez mód tartatott közöttünk. Ö t ö d s z ö r. Városunkban az orthodoxa religion levő atyánkfiai templomikkoz, scholájokhoz és annak proventusihoz és azokhoz való gondviseléshez semminemü közünket nem mondjuk s nem tartjuk. Az orthodoxus praedikatorok és cantorok s mesterek házait szabadságban tartjuk, adót rajtok nem veszünk, sem más terehviselésre azoktól nem kényszerítjük. Ez mindazáltal az ott lakos, mind a két ecclesiában szolgáló személyekről értetvén. H a t o d s z o r. Az ország közönséges unioja ellen semmi uton módon és szin alatt az orthodoxa religionak s azon levő atyánkfiainak oppressiojokra nem ügyekezünk, s személyek ellen religionkra nézve gyűlölséget, haragot, boszuállást nem viselünk, kárt nekik nem teszünk; ha pedig ez ideig az religio miatt valami idegenség lött volna is közöttünk, azt utrinque egymás között in perpetuum sopialjuk; hasonlóképen az orthodoxa religion levő minden rendbeli atyánkfiai is mindezeket nekünk praestaltják, az országnak közönséges unioja és mostani végezésünk szerint, ha az unióban specificalt poenat el akarják távoztatni. Mindezeknek pedig az feljül megirt articulusoknak minden részeiben, cikkelyiben fogyatkozás nélkül való megál-

lására és épen való beteljesítésére kötelezzük mi magunkat és successorinkat keresztyéni hitünk alatt, et sub ammissione omnium libertatum et immunitatum nostrarum ő nagyságának a mi kegyelmes urunknak s legitimus successorinak, ez országnak választandó fejedelminek, és az megirt orthodoxa religion levő atyánkfianak s s következő minden posteritasoknak in perpetuum. Sőt ezeknek megállásáról in authentico etiam loco, a hol ő nagysága akarja, készek vagyunk ő nagyságát és successorit ezen poena alatt assecuralni. Mely dolognak bizonyosságára adtuk ez mi subscribált, városunk pecsétivel megerősítettet obligatoria és reversalis levelünket. Datum in civitate Alba Julia, Instante Generali Dominorum Regnicolarum trium nationum Transylvaniensium, et partium Hungariae eidem annexarum Congregatione, die decima mensis Maji Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Octavo.

Michael Jo. Samarjai m. p. Casparus Beytsi regius judex m. p.

Stephanus Baczi Senior m. p. Endres Haermaen m. p. Michel

Nyreo m. p. Casparus Kowacz m. p. Geórich Nickel m. p.

(Eredetije a vörösvári, gr. Erdődi levéltárban.)

III.

I. Rákóczy György fejedelemnek Deesen 1638 jnn. 30-án Tolnay István sáros-pataki paphoz irt leveléből.

„Ezen az terminuson de vera religione unitarii sint ne vel non, nem leszen semmi disputatio, hanem csak azt keressük ki, kicsodák azok a szombatosok, kik az recepta unitaria religioról exorbitattanak az Judeismusra mert csak azok a recepta unitariusok kik az ur Jézus Krisztust invocaják adoralják mint Istent, de atyjától adására nézve; 1579 az mint Dávid Ferenczet condemnáltak volt azok mind megvadnak nekünk, s csak arra az rámára fogják most vonni őket.“

IV.

Consensus vero Ministrorum

eiusdem Unitariae receptae Religionis in anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo nono die secunda Julii Claudiopoli congregatorum de Divinitate, Adoratione, Invocatione, Regno-

1698
1-a Julii.

que Christi, ex Libris sub Rege Serenissimo quondam Joanne secundo Electo Rege Hungariae impressis, ac publicatis conscriptus. Exhibitus vero Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domini Georgio Rakoci, Dei Gratia Principi Transylvaniae partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti, Domino nostro Clementissimo, ac ejusdem Dominis Consiliariis, caeterisque praecipuis delegatis personis in Congregatione in Oppido Déés ad primum diem Julii ex Universorum Statuum et Ordinum Regni Communi deliberatione, per eundem Dominum Principem nostrum indicta exhibitus sequitur hoc verborum tenore:

1.) Credimus et confitemur Jesum illum a Nazareth, esse filium Altissimi unigenitum, dicique Deum juxta genuinum sensum Scripturae Sacrae propter has causas:

1. Quia conceptus est de Spiritu Sancto. Matt. I. Luc. 1.

2. Quia unctus est Spiritu Sancto et virtute praesuis consortibus et accepit Spiritum sine mensura. Joan. 3. Heb. 1. Act. 10. Luc. 4.

3. Propter potestatem et gloriam, quam Pater illi in Coelo et in terra, postquam resurrexit a mortuis plenarie dedit. Rom. I. Philip. 2. Matt. 28. Eph. 1. Act. 2.

4. Quia Deus Pater in plenitudine temporis restauravit et condidit omnia per ipsum, deditque illum nobis, ut per illum salvemur et vitae aeternae haereditatem accipiamus. Eph. 1. 3. Colos. 1. 1. Joan. 5. Act. 4. Rom. 3. Joan. 3. 5. et 6.

2. Hunc eundem Jesum Christum credimus colendum et adorandum esse, quia Pater dedit omnia filio; Matt. 5. 11. et praecepit ut illum audiamus, in ipsum credamus, ipsum colamus, adoremus Matt. 3. 17. ideo omnes Thesaurus scientiae et sapientiae in eo abscondidit Col. 2. ut ex plenitudine ejus et nos omnes accipiamus Joan. 1. ut scilicet colentes Filium, colamus Patrem, et credentes in Filio credamus in Patrem, quia Pater in filio honoratur. Joan. 5.

3. Confitemur quod Jesus ille verus Messias, dum fuit in terris, contulit et etiam nunc confert bona Spiritualia fidelibus per verbum et spiritum, ideoque invocandus est, propterea enim a Deo Patre in illum bona omnia collata sunt, ut illa ab ipso confidenter in nostris necessitatibus petamus et speremus. Hinc quod postquam exhibitus in mundum venit, ad ipsum multi confugerunt dicentes: Jesu fili David miserere mei. Matt. 15. Marc. 10. Item:

Domine Jesu suscipe Spiritum meum; Act. 7. neque tamen ut Deus ille Pater, ex quo omnia, invocatur I. Cor. 8. neque etiam ea forma Invocationis, qua Patrem invocamus, nempe dicendo: Pater noster etc, sed ea ratione, ut id, quod Deus Pater illi contulit, certi simus Christum id nobis opulenter largiturum, quemadmodum ipsemet promisit: Quicquid petieritis in nomine meo, ego faciam, Joan. 14. Item: Ego dabo vobis os et sapientiam Luc. 21. Item: Vitam aeternam do eis, Joan. 10. Neque enim eo pacto mediator noster est, ut nihil nobis conferat, aut quod ab eo nihil petendum, expectandum, atque etiam sperandum sit, cum eo fine omnia a Deo Patre suo coelesti acceperit, ut ab ipso ea omnia, in nos tanquam membra ipsius derivarentur.

4.) Dicimus etiam cum scriptura sacra, quod Jesus ille Christus, qui dicitur Caput nostrum, sit nunc quoque Ecclesiae Rex et regat per Spiritum suum fideles suos, domineturque super vivos et mortuos, Rom. 14. Imo quod regat omnia verbo potentiae suae, Heb. 1. Nam Christum ideo nobis Pater dedit, ut in suis fidelibus nunc regnet, et illis vitam aeternam conferat, et ipse sit solus sub coelo, in cuius nomine nos salvos fieri oporteat. Act. 4. Et quamvis I. Cor. 15. dicatur tunc futurum finem, quando filius tradiderit Regnum Deo et Patri, et cum omnia fuerint illi subjecta, non tamen ex eo consequitur, Christum nostrum Deum Regem nunc non esse, cum idem dicatur, oportere illum regnare, donec illi omnia subiciantur.

C o m p l a n a t i o ejusdem Controversiae de Divinitate et adoratione, invocationeque Domini Nostri Jesu Christi, superioribus annis, circa praemissam confessionem et consensum inter dictum Danielem Beke, et caeteros eidem adhaerentes ab una, parte vero ab altera, Honorabilem Matthiam Ravium Ministrum Receptae Unitariae Religionis in Civitate Colosvar ac alios sibi adhaerentes exortae et agitatae, per dictum Dominum Principem nostrum Clementissimum, ejusdemque Dominos Consiliarios delegatasque ad id praecipuas personas, vigore publicae constitutionis in Generali Conventu Albano sancitae, in oppido DEes et conventu ibidem celebrato facta, quae sequitur in haec verba:

Az miképpen Dávid Ferencz condemnálása után Demetrius Hunyadi püspeöknek idejében az Unitaria Religion leveó Ministerek ezen meghegyeztenek, hogy az Ur Jésus Christusnak, az Atya Istenteól adatott Istenségét vallani, igaz Istennek hirdetni kell, és

imádni, és segítségül hini, segítséget teőle kérni, ez ellen pedig senki se titkon se nyilván ne tanítson, se ne szóljon, seőt az szerint tanítson, praedikáljon, és énekeljen, az Jésus Christust pedig isteni tisztelettel imádják és directe segítségül hívják, úgy mint kinek hatalma vagyon idveözíteni, és el is kárhoztatni az embereket. Ez pedig az Ecclesiastica Disciplinának harmadik articulusának „de Officio ministrorum“ világosb declaratiojára az Ecclesiastica disciplinában verbotenus beirattassék, kinek beírását nem difficultálhatják, mert in loco publico mind az Püspeök mellette lévő Ministerekkel, s mind pedig az Unitaria recepta religion levő főemberek sponte meghvallották. Az mit azért ilyen publice vallottak és vallnak, méltán az Disciplina Articulusában is beirattatik.

Az Sacramentumok Administrálásában is legyen az recepta Unitaria Religio és Ecclesiastica disciplina szerint, a kisdedek, gyermekek, Atyának, Fiunak és Szent Léleknek nevében kereszteltessenek meg, az Ur vacsorájában a pohár az communicansok kezében adassék, magok igyanak beleőle, mint az Unitaria Magyar Ecclesiában.

Az Ecclesiastica disciplinát, úgy az mint már mostan, az Recepta Unitaria Religiohoz conformaltatott, fel veöven Ravius Mátyás, az Ecclesia Püspeökenek elegendető gondviselése leszen rea, mostan az elébbeni Tisztiben és Tisztességében bé állatik, és megtartatik.

Akárminemű injuriák, és bántódások leöttek volna ultro citroque Szörös Mátyás és mellette leveők keözeött, és a Püspeök Dániel Beke, s hozzá tartozó Ministerek, Colosvári Birák, Polgárok, és Communitás, s teöbb Unitaria recepta Religión levő Statusok keözeött, azok mindenestől eöreök feledékenységben és amnistiában mennyenek, és azokért sem most sem ennek utánna is egyik feltől is, sem titkon sem nyilván, semmi nemű úton, és praetextus alatt boszszuállás ne lehessen, ne is legyen: Egymás ellen, ha cáptalanokban avagy akárhol Proto culumokban protestatiók és egyéb jeövendő boszszuállásra való irások leöttek volna, utrinque cassaltassanak és annihiláltassanak in perpetuum.

Mindazáltal az Sidózók és az JésusChristus igaz Istenségének, és dicseőségének káromlói ez amnistiától most és ennekutánna is in perpetuum excludáltassanak és pro exclusis habeantur.

Mentől hamaréb lehet az Unitarius Superintendens Sinodust convocáljon, és az Unitaria Confessiot és Consensust, s Ecclesiastica Disciplinát, az mint mostan eligazittatott, minden Unitarius Mi-

nistereknek, Mestereknek publicálja, s igen serio injungálja, hogy mind Ministerek, Mesterek és Kántorok az szerént praedikáljanak, tanítsanak és énekeljenek, sub poena notae infidelitatis.

Azon Sinodusban formáljanak és írjanak oly Catechismust is, mely conformis legyen per omnia az recepta Unitaria Confessióhoz, Consensushoz és Ecclesiastica disciplinához, az mint mostan eligazított, mely Catechismust az jeövendő terminusra reportáljanak az mi kegyelmes Urunk ő Nagysága méltóságos személye eleiben, és akkor jelen leendő Tanács urak és Tábla birái eleiben, és ha az felül meghíratott Recepta Unitaria Religióhoz conformisnak találta-tik, annakutánna minden Unitaria Ecclesiákban és Scholákban az szerint tanítsák és tanulják.

Ha kik az mostan eligazított Recepta Unitaria Confessió ellen vétenének, azoknak meghbüntetésében való authoritást az országnak supremus magistratussa az Unitarius Püspeöknek és Consistorium-nak nem engedhet, holott azeleött való fejedelmek is azt az authoritást magoknak reserválták, a mint ezen dologh az országnak réghi articulussából constal.

Ha azért az Unitaria Religion leveök közzül, akár Ecclesiastica, s akár secularis personák légyenek, az mostan eligazított recepta Unitaria Religio ellen tanitana, írna, vallana és uyabb uyitást inditana, ad instantiam Directoris az Országgyűlésére evocaltassanak és mint Innovatorok, és publicae pacis perturbatorok, comper-ta rei veritate, in nota perpetuae infidelitatis convincaltassanak.

Ha pedigh az Unitarius Ministerek, Mesterek külseő rendtartásokban, erkeölcseökben, magok viselésekben az Ecclesiastica disciplina ellen delinquálnak, azokat Püspeök és az Consistorium büntesék az disciplina szerint.

Ha kiknél akár Ecclesiastica, s akár secularis personáknál, oly keönyvek, irások és káromlásra formáltatott képek volnának, melyek az mostan eligazított recepta Unitaria Religio ellen valók, mindazokat az keönyveket, irásokat és képeket minden ember felkeresvén, tartozzék az jeövendő Szent Márton napjára az Feyérvári Cáptalanban bévinni, ennek utánna pedigh, a féle keönyveket, irásokat és képeket senkinek szabad ne legyen írni, nyomtatni, vagy másun-nan az Országban behozni, sub poena notae infidelitatis.

Ha az Unitaria Religion leveök közzül, az mostan eligazított recepta Unitaria Religionak Confessioja szerint keönyvet írna is va-laki, de azt kinyomtatni és kibocsátani, az Országnak Fejedelme hi-

re nélkül, semmiképpen ne merészelje, sub eadem poena notae infidelitatis.

Mivel pedig az aratás jelen lévén az Unitarius Püspöök Sinodust mostan mindjárt nem convocálhat, concludáltatott, hogy az mostani eligazított Unitaria recepta Confessiót és Complaniatiót leiratván, és kezekben vévén, innét Ecclesiájokban redeálván az Unitarius Ministerek, Ecclesiájokban első conciójokban publice publicálják, és annak vallására, s keövetésére és megtartására minden alattok leveő hallgatókat kényszerítsenek.

Actum in Oppido DEés die Septima Julii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Octavo, Praesidente Illustrissimo Domino Principe Nostro, ac praesentibus, ejusdem Consiliariis, aliisque Proceribus et primariis Viris, per Status et Ordines Regni, ex tribus Nationibus, ac extra Unitariam Receptam Religionem, aliis tribus receptis in Transylvania Confessionibus delegatis.

(P. H.) **Georgius Rákóczy** m. p.

- (P. H.) Stephanus Haller m. p. (P.H.) Petr. Haller de Hallerkeő m.p.
Comes Comitatus Küküllő Consiliarius (P. H. Ladislaus de Balásháza m. p.
Suae Celsitudinis. V. Comes Comitatus Szolnokiensis med.
et Tabulae Ass.
- (P. H.) Stephanus Kassai m. p.
Consiliarius et Protonotarius (P. H.) Petrus Szénás de Balyok m.p.
Praefectus Transylv.
- (P. H.) Michael Tholdalagi m. p.
Suae Cels. Consiliarius Sedium Siculicalium Udvarhely et Maros Capitaneus (P.H.) Nemes Tamás m.p.
Háromszék Főkapitánya.
- (P. H.) Stephanus Zalánczi m. p.
Consiliarius Suae Celsitudinis et Tabulae Assessor. (P. H.) Mathias Huszár m. p.
Supremus Judex Regius Sedis Maros.
- (P. H.) Franciscus Redei m. p. (P. H.) Thomas Bassa m.p.
(P. H.) Sig. Barcsai m. p. (P. H.) Stephanus Fodor m. p.
Judex Regius Civit. Saxonical. Sász-Város.
- (P. H.) Ladislaus Czeffey m. p.
Comes Comitatus Szolnok Interioris et Protonotarius (P. H.) Francisc. Kornis de Ruszka
Comes Comitatus Colosiensis.
- (P. H.) Serédi István m. p.
fő lovasz mester Kraszna Vármegyének Fő Ispánia. (P. H.) Balthasar Wesseliény m. p.
Comes Comitatus Dobocaiensis.
- (P.H.) Stephan. Körössy de Várad m.p. (P. H.) Stephanus Suliok m. p.
Comes Comitatus Colosiensis ac Tabulae Assessor.
- (P. H.) Johannes Kemény m. p.
Comes Comitatus Albensis, Capitaneus Fogarasiensis, Illustrissimi Principis Thesaurarius Cubicularius. (P. H.) Gabriel Mindszenti m. p.
Comes Comitatus Dobocensis.
- (P. H.) Petrus Gávay m. p.

- (P.H.) Stephanus Kamuthy m. p.
 (P.H.) Johannes Chierény m. p.
 (P.H.) Valentinus Seraphim m. p.
 Judex Regius Cibiniensis et Consiliarius.
 (P.H.) Petrus Torma m. p.
 (P.H.) Stephanus Petki m. p.
 Supremus Capitanus Sedium Sicul. Csik,
 Gyrgio et Kászon.
 (P.H.) Steph. Damokos de Alsó
 Czernáton m. p.
 (P.H.) Michael Szentthagotai m. p.
 Consul Cibiniensis.
 (P.H.) Michael Goldschidt m. p.
 (P.H.) Valentinus Forgatz m. p.
 Villicus Coronensis.
 (P.H.) Martin Schneurisz m. p.
 Notarius Coronensis.
 (P.H.) Stephanus Mann m. p.
 Consul Segesvariensis.
 (P.H.) Laurentius Szeóts m. p.
 Civis Segesvariensis.
 (P.H.) Martinus Kolosvári m. p.
 Senator Mediens.
 (P.H.) Andreas Vég m. p.
 Judex Bistriciensis.
 (P.H.) Martinus Sculteti m. p.
 Senator Bistriciensis.
 (P.H.) Zachar. Literatus m. p.
 Judex Regius Keóhalmiensis.
 (P.H.) Stephanus Literatus m. p.
 Sedis Judex Keóhalmiensis.
 (P.H.) Georgius Herman m. p.
 Szász Sebesi Kiral. Biro.
 (P.H.) Johannes Szabo m. p.
 Judex Regius Substitutus Nagy Sinki-
 ensis.
 (P.H.) Johannes Kádár m. p.
 Regius Judex Sedis Uyegyház.
 (P.H.) Daniel Beke m. p.
 Superintendens Receptae Unitariae Re-
 ligionis.
 (P.H.) Adamus Francns m. p.
 Minister Ecclesiae Saxonicae Claudiop.
 Unitar.
 (P.H.) Mathias Ravius m. p.
 Minister.
 (P.H.) Joannes Tholdalagi m. p.
 Jur. Assessor Illustrissimi Principis
 Transylvaniae.
 (P.H.) Georgius Torma m. p.
 (P.H.) Daniel Mihály m. p.
 Háromszéknek Fő Királ. Birája.
 (P.H.) Johannes Sarosi m. p.
 Causarum Fiscalium Suae Celsitudinis
 in Transylvania Director.
 (P.H.) Stephanus Keöreösi de
 Béd m. p. Vice Comes Comit. Albensis.
 (P.H.) Franciscus Farkas m. p.
 (P.H.) Johannes Gereóffi m. p.
 (P.H.) Franciscus Bethlen m. p.
 Juratus Assessor Tabulae Judiciariae
 Illustrissimi Dni. Dni. Principis.
 (P.H.) Gaspar Beyez m. p.
 (P.H.) Michael Jo Samariai m. q.
 (P.H.) Kovacz Gaspar m. p.
 (P.H.) Ladislaus Thoroczka m. p.*)

(Erd. muz. Jos. Comit. Kemény Apparatus Epistolaris ad Historiam
 Transylvaniae T. VIII.)

*) Eredetije megvan E. Tanácsunk levéltárában. Szerk.

V.

Confessio fidei Unitariae 1599.

En Thordai Máthédéák vallást tesztek vigimint egés-
ségben levén és épp ézzel elmével birván az en menniei zent Attyám
eleőt az ur Jesus Christusnak diotseoséges zent attia eleőt, hoga
az meli igaz vallást tellies életemben keovettem tudni illik az men-
nek feoldnek teremteo Istene és az ember Jesus Christus feleöl ki nem
három szemeliw hanem egedwl uralkodo véghetetlen Isten — Az
Christus penigh az eo zent fia nem valami eoreokké valo szemeli
avagi hasonló Isten az Attyával, hanem a zent proféták evangelis-
ták és apostolok tanítása zerent az bwnteol, giarlosagtol megh vál-
va mihozzánk hasonló férfi volt az eo attiának iobiára wlt az eo
szenvedéseiert és ki el jeovendeo az itéletre az utolsó napon megh
itélni mindeneket eleveneket és holtakat, meli vallásban kívánom
hogi az én teremteo menniei zent attiam engemet megtarchon és
az én végseo orámon velem levén io hitben reménségben ez világ-
bol kiviegien es az eo zent hivej keozze zent kegiélmességebeol
az boldogh feltámadásban zamlallion. 1599 4 febr.

(Eredetije Gál László Carth. T. XVII. No. 18. Más. Kemény Suppl.
app. epist. I. 154.)

Közli Orbán Balázs.